

УДК 629.113:504.06

П.І. Чувась, доцент

*Національний транспортний університет,
вул. Суворова, 1, м. Київ, Україна, 01010*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Обґрунтовано актуальність проблеми подальшого розвитку автомобільного транспорту, проаналізовано стан дорожньо-транспортної інфраструктури.

Ключові слова: *автомобільний транспорт, інфраструктура, автомобільні дороги, екологічна безпека*

Постановка проблеми. Для розвитку економіки України важливим є підвищення ролі транспорту, що забезпечує життєдіяльність населення, розвиток економіки держави, збереження обороноздатності та можливість досягнення високих зовнішньоекономічних відносин. Транспортна система України представлена різними видами транспорту: залізничним, автомобільним, морським, авіаційним та ін. [1]. Значна роль належить саме автомобільному транспорту. Автомобільний транспорт переважає у перевезенні пасажирів та перевезенні вантажів всіх галузей господарства, забезпечуючи доставку всіх видів сировини, матеріалів, товарів і обладнання на території України та за її межами. Близько 70% перевезень здійснюється автомобільним транспортом. Економічна криза останніх років негативно позначилося на розвитку автомобільного транспорту. На сьогодні в галузі існує велика кількість проблем, які потребують негайного вирішення. Є необхідність у розробленні нормативних документів, що дозволили би спростити процедури планування та організації змішаних перевезень. Геостратегічне положення між країнами Європи, Азії та Близького Сходу дозволяє їй бути вигідним транзитним мостом для перевезення пасажирів та вантажів [2]. Якщо брати до уваги лише географічне положення України, то обсяги транзитних перевезень мали б постійно зростати, але цього не відбувається. Можна виділити декілька проблем, які перешкоджають розширенню розмірів транзиту: поганий стан автомобільних доріг в Україні; недостатньо розвинена митна інфраструктура; тарифна політика; транспортні термінали. Тим не менш, транзит територіями Беларусі та країн Балтії зростає, тобто відбувається перерозподіл транзитних автотранспортних потоків не на користь України. У державі має реалізуватися єдина державна транспортна політика, координуватися дії учасників перевезення, розвиватися інфраструктура транзиту [3].

Метою даної роботи є пошук напрямів реструктуризації автомобільного транспорту України.

Основна частина. Основними завданнями розвитку автомобільного транспорту та автотранспортної системи України є:

- створення правових основ подальшого розвитку транспортних перевезень;
- поетапний перехід на принципи міжнародної транспортної і митної політики в галузі міжнародних перевезень вантажів;
- приведення основних транспортних фондів у належний технічний стан; введення нових технологій організації перевезень вантажів та пасажирів;
- проведення виваженої тарифно-цінової політики, яка б сприяла підвищенню конкурентоспроможності транспортних послуг в Україні;
- розвиток міжнародної співпраці в галузі перевезень.

Проблеми подальшого розвитку автотранспорту пов'язані з реформуванням інших галузей господарства України, оскільки обсяги продукції, промисловості, сільського господарства, будівництва та торгівлі переважно і визначають завантаженість автотранспортної системи. Актуальною проблемою автотранспорту України є незадовільний стан його виробничої бази. Розвиток потенціалу автотранспортного сервісу буде сприяти захисту довгострокових інтересів України на міжнародному ринку. Основними напрямками розвитку потенціалу автотранспортних послуг України на міжнародному ринку мають бути такі:

- пріоритетні напрями в освоєнні транспортних коридорів, обсягів транзитних, місцевих та експортно-імпортних перевезень, прискорення просування автотранспортних засобів на прикордонних переходах;
- створення законодавчої та нормативної бази, яка регламентує умови роботи служб міжнародних автомобільних перевезень, пунктів автомобільного сервісу, їхню взаємодію з підприємствами галузей інфраструктури України в процесі транспортного забезпечення зовнішньоекономічних зв'язків;
- перехід на міжнародні стандарти і правила, що застосовуються при будівництві об'єктів автомобільного сервісу, транспортних комунікацій, при виробництві автотранспортних засобів;
- забезпечення безпечної роботи на автотранспорті на території України і за її межами.

Тому у перспективі пріоритетним напрямом технічної політики щодо автомобільного транспорту має бути оновлення його рухомого складу на основі розвитку вітчизняного транспортного машинобудування. Поряд з цим для створення системи інтермодальних перевезень передбачається налагоджений виробництва спеціалізованих технічних засобів, контейнерів, змінних кузовів, платформ для перевезення автопоїздів. У перспективі планується здійснити поступовий перехід на нові принципи організації та управління транспортним процесом на основі новітніх інформаційних технологій та сучасного маркетингу, запровадження автоматизованих центрів управління доставкою вантажів.

Дослідивши розвиток автомобільного транспорту України та його значення слід зазначити, що потребує ефективного державного регулювання діяльності автотранспортних підприємств за такими напрямками:

- створення ринку транспортних послуг;
- забезпечення технологічної та екологічної безпеки транспорту;
- активізація міжнародної діяльності транспортних підприємств.

Процес реформування автомобільного транспорту передбачає посилення контролю з боку держави за використанням вантажної бази країни як галузі транспортного комплексу України з певним валютним ресурсом. Надзвичайно важливим для активізації діяльності автотранспортних підприємств України є створення власної інформаційної бази щодо кон'юнктури світового фрахтового ринку.

Сьогодні до проблеми автомобільного транспорту додалась проблема доріг. Але фінансування галузі дорожнього будівництва значно відстає від потреб економічного розвитку України. В розвинених країнах Європи таких як Великобританія, Німеччина, Франція на потреби дорожньої галузі виділяються значні суми, що позитивно впливає на економічний розвиток цих країн. На жаль, але дорожнє господарство України отримує лише третину того, що реально необхідно. Науково обґрунтована загальна фінансова потреба дорожнього господарства на 2013 рік становить 15,7 млрд. грн., з яких 6,5 млрд. гривень – мінімально необхідна сума для підтримання мережі доріг в існуючому стані.

Держбюджетом України передбачено спрямувати на розвиток мережі і утримання автомобільних доріг загального користування 100% акцизного збору та ввізного мита на нафтопродукти, транспортні засоби та шини до них, що є безумовно позитивним моментом. У той же час прогнозний рівень надходження коштів до спеціального фонду держбюджету з джерел, визначених Законом України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України», становить лише 5,9 млрд. грн., тобто близько 37 відсотків від загальної потреби.

Однак навіть від цього недостатнього обсягу держбюджетом передбачається спрямувати частину коштів на інші цілі – на фінансування доріг комунальної власності (750 млн. грн., тобто близько 14% від загального обсягу надходжень з джерел фінансування автомобільних доріг загального користування). До речі, норма Закону України «Про автомобільні дороги» передбачає здійснення будівництва та реконструкції автомобільних доріг, що мають загальнодержавне значення за рахунок загального фонду державного бюджету, тобто Укравтодор вправі розраховувати на додаткові кошти до дорожнього фонду, які є вкрай необхідні, враховуючи стан наших автомобільних доріг. Зараз стан шляхового покриття доріг України залишає бажати кращого. Досить часто воно не відповідає міжнародним вимогам, але й внутрішнім стандартам держави. Такий стан шляхового покриття спричиняє потрійний ефект: по-перше, це збільшує час проходження автомобільного транспорту по території країни, по-друге, призводить до більшого зносу автомобільного транспорту і по-третє, збільшує використання пального на перевезення вантажів. Все це збільшує собівартість транзитних перевезень по території України та робить наші автошляхи нерентабельними порівняно з європейськими.

Крім того, скорочують швидкість пересування шляхами України такі фактори як відкритість шляхів для місцевого населення, проходження автомагістралей через населені пункти, недостатня пропускна спроможність вузлових споруд. Оскільки якість шляхів в Україні не є фактором конкурентоздатності галузі, то таким фактором може стати ціна перевезень по території України, тобто сприяюча структура митних тарифів. Також підвищенню конкурентоздатності сприятиме розвинута митна інфраструктура та поліпшення якості надаваних послуг при перетині державного кордону.

Постійно дбати про дороги хоча б ті, які нещодавно побудовані і відремонтовані, то ніякого бюджету не вистачить, особливо після зимового періоду експлуатації в умовах надзвичайної ситуації природного характеру. Бажано Укравтодору активно розвивати службу вагового контролю. Нажаль держава не має достатньо коштів для здійснення необхідних інвестицій, тому виходом може бути залучення інвестицій на основі концесійних угод на обслуговування автомагістралей. Адже зростання інтенсивності руху, особливо великовагового транспорту, негативно впливає на навколишнє середовище та на стан існуючої мережі доріг з огляду на те, що переважна більшість з них була побудована 70-80 роки і не була розрахована на обслуговування такої кількості автомобільного транспорту.

В першу чергу це стосується вагового контролю за рухом великовантажного автомобільного транспорту. У країнах Європи, на відміну від України, встановлені суворі правила проїзду по дорогам

трайлерів, автопоїздів, навантажувачів. І лише в Україні останні роки царила повна байдужість до того, що на дорогах, в тому числі і магістральних, перевізниками не виконувалися експлуатаційні норми та не враховувалася екологічна безпека. Сьогодні треба зрозуміти, що в умовах коли держава вкладає чималі кошти в будівництво нових доріг, їх реконструкцію та утримання не можна закривати очі на цю проблему. Дбати про автомобільні дороги треба всім учасникам дорожнього руху, а не виключно дорожній службі.

Аналіз вищевикладеного, дозволяє стверджувати, що рівень розвитку автомобільно-дорожньої інфраструктури — одна з найважливіших ознак її технологічного прогресу і цивілізованості. При інтеграції в європейську економіку потреба у високорозвинутій транспортній системі дедалі посилюється, вона стає базисом для ефективного входження України у європейське співтовариство та зайняття в ньому місця, яке відповідає рівню високорозвинутої держави. Отже, ми бачимо, що автомобільний транспорт відіграє дуже важливу роль в господарстві, в зовнішньоекономічних зв'язках України, в зв'язках між містом і селом, між окремими районами країни. Сьогодні без транспорту неможливо увявити виробництво, розподіл обмін та споживання матеріальних благ та послуг населення.

Автомобільний транспорт є необхідною умовою спеціалізації і комплексного розвитку регіонів, формування територіально-виробничого комплексу локального та районуотворюючого значення. Він сприяє суспільному територіальному поділу праці. Без автомобільного транспорту неможлива інтеграція України у загальносвітову економічну систему, але потребує значного технічного оновлення.

Необхідно підкреслити, що в Україні є необхідні стартові умови для формування сучасної системи автотранспортних комунікацій, яка відповідала б європейським стандартам. До них насамперед належать: необхідність в усіх видах автомобільного транспорту докорінного технічного переоснащення галузі і суттєвих організаційних змін; достатня ресурсна база і рівень розвитку автомобільної техніки і технологій; наявність кваліфікованого трудового потенціалу і передових науково-технічних розробок; вигідні природно-кліматичні й географічні характеристики території; наявність конкурентоспроможних науково-технічних проектів, які пройшли відповідну експертизу і готові до реалізації; заінтересованість зарубіжних інвесторів у розміщенні капіталів в Україні; стійка тенденція до визнання України світовим співтовариством як європейської держави, з якою бажано мати стабільні ділові відносини на широкій і довготривалій основі і яка в перспективі справлятиме серйозний вплив на ключові проблеми європейської політики; наявність затвердженої концепції створення і функціонування в Україні національної мережі міжнародних автотранспортних коридорів.

Висновки. Сучасний автомобільний транспорт України повинний бути високоефективним і керованим у своєму розвитку. Завдяки вирішенню проблеми автомобільного транспорту України може бути проведена поетапна інтеграція до загальноєвропейської, світової транспортної системи шляхом розвитку міжнародних транспортних коридорів, крім отримання додаткових прямих доходів, стимулюватиме надходження іноземного капіталу, вдосконалення автотранспортних технологій, загальне поліпшення національної дорожньо-транспортної інфраструктури. Розвиток автомобільного транспорту України має значення не лише для України, тому можна розраховувати на підтримку світових фінансових структур, але знову ж таки виникають питання державного рівня.

Бібліографічний список використаної літератури

1. Карпінський Б.І. Транспортна система України в контексті європейської інтеграції / Б.І. Карпінський // Економіка України. – 1998. – № 7. – С. 17–23.
2. Кутах Ю.В. Транзитні зв'язки України та міжнародні транспортні коридори / Ю.В. Кутах // Економіст. – 2002. – № 1. – С. 50–57.
3. Харсун Л.Г. Інтеграція України в Європейську транспортну систему / Л.Г.Харсун // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. – 2004. – № 72. – С. 50–52.

Надійшла до редакції 20.06.2013 р.

Чуваев П.И. Проблемы и перспективы развития автомобильного транспорта Украины

Обоснована актуальность проблемы дальнейшего развития автомобильного транспорта, проанализировано состояние дорожно-транспортной инфраструктуры.

Ключевые слова: автомобильный транспорт, инфраструктура, автомобильные дороги, экологическая безопасность

Chuvaev P. I. Problems and prospects of development of motor transport of Ukraine

The urgency of a problem of the further progress of motor transport is proved, the condition of a road and transport infrastructure is analysed.

Keywords: motor transport, an infrastructure, highways, an ecological security.